



Ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma 2023–2025 Pohjois-Karjala

-toimenpiteiden vuosiarviointi 2024

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta 26.2.2025

Ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma 2023–2025

1. Vahvat ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnissa ja hyvinvointialueella					
Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Toteutuminen (kyllä/osittain/ei)	Mahdolliset korjaustoimenpiteet
1.1 Lainmukaiset ja suositeltavat ehkäisevän päihdetyön rakenteet löytyvät jokaisesta kunnasta ja hyvinvointialueelta	1. Kunnat ovat nimenneet lakisääteisen ehkäisevän päihdetyön toimielimen	Kunnat	2023	Kyllä Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnissa ja hyvinvointialueilla ovat vahvat (rakenteiden vahvuuden arviointi kokonaisuutena 4/4)	
	2. Kunnissa ja hyvinvointialueella on monialainen ryhmä, joka toimeenpanee ehkäisevää päihdetyötä	Kunnat Hyvinvointialue	2023		
	3. Kuntiin ja hyvinvointialueelle on nimetty koordinoiva henkilö ehkäisevään päihdetyöhön	Kunnat Hyvinvointialue	2023		
	4. Kunnissa ja hyvinvointialueella on voimassaoleva ehkäisevän päihdetyön sisältävä suunnitelma	Kunnat Hyvinvointialue	2023		
1.2 Ehkäisevä päihdetyö näkyy osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelua ja raportointia	1. Päihdeindikaattorit ja päihdetilanteen kuvaus sekä johtopäätökset hyvinvointikertomuksissa	Kunnat / EPT-yhdyshenkilöt & hyvinvointikoordinaattorit Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija & kehittämisjohtaja	2023–2025	Kyllä Päihdeindikaattorit ja päihdetilanteen kuvaus löytyvät hyvinvointialueen ja niiden kuntien hyvinvointikertomuksista, jotka ovat uutta kertomusta valmistelleet.	
	2. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteet ja toimenpiteet on kirjattu hyvinvointisuunnitelmaan	Kunnat / EPT-yhdyshenkilöt & hyvinvointikoordinaattorit Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija & kehittämisjohtaja	2023–2025	Kyllä Uusissa hyvinvointisuunnitelmissa on kirjattu/suunnitellaan kirjattavan EPT-tavoitteita ja toimenpiteitä.	

	3.Päihdetilanteen, EPT-tavoitteiden ja toimenpiteiden raportointi valtuustolle ja EPT-toimielimelle vuosittain	Kunnat / EPT-yhdyshenkilöt & hyvinvointikoordinaattorit Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija ja kehittämisjohtaja	2023–2025	Toteutunut osittain Hyvinvointialue on raportoinut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnalle, mutta ei valtuustolle. Joissakin kunnissa on raportoitu toimielimille ja valtuustolle.	Laajan hyvinvointisuunnitelman käsittely valtuustossa 2025. Jatkossa vuosittain hyvinvointisuunnitelman raportoinnin yhteydessä valtuustolle.
--	--	--	-----------	---	--

2. Päihdehaitoista ja ehkäisevän päihdetyön toimista viestiminen

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Toteutuminen (kyllä/osittain/ei)	Mahdolliset korjaustoimenpiteet
2.1 Päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksilöille ja koko väestölle monikanavaisesti, suunnitelmallisesti ja laadukkaasti	1.EPT-viestintäsuunnitelman laatiminen ja sen toteuttaminen: -yhteiset viestinnälliset kärjet ikäryhmittäin -ajankohtaisista ilmiöistä viestiminen -kampanjaviestintä -monikanavaisuus -erityiset kohderyhmät huomioiden	EPT-hanke Hyvinvointialue Kunnat Muut toimijat	2023–2025	Kyllä Viestintä- ja vaikuttamissuunnitelman mukaista viestintää on toteutettu. <u>Siun soten oma EPT-viestintä:</u> - some-julkaisut 29 kpl - mediatiedotteet 2 kpl - verkkosivu-uutiset 2 kpl - mielipidekirjoitus 1 kpl - intrauutiset 7 kpl Lisäksi kunnat ja muut toimijat ovat osallistuneet yhteisiin kampanjoihin.	Huomiota vielä kiinnitettävä: -erityiset kohderyhmät -huumausaineisiin liittyvä viestintä
2.2. Päihdeoloista ja niissä tapahtuvista muutoksista tiedotetaan	1.Kouluterveyskyselyn, Finsote-tutkimusten ja muiden kansallisten kyselyjen tuloksista tiedottaminen (verkostot ja työryhmät, tiedotteet, julkaisut ym.)	Kunnat / EPT-yhdyshenkilö Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija	2023–2025, tulosten julkaisujen mukaisella aikataululla	Kyllä Tiedottamista on tehty hyvinvointialueen ja kuntien verkostoissa ja työryhmissä sekä erilaisissa tilaisuuksissa.	
	2.Päihdetilannekyselyn tuloksista tiedottaminen	EPT-hanke Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija Kunnat / EPT-yhdyshenkilö	2023 syksy	Kyllä Päihdetilannekyselystä laadittu mediatiedote ja verkkosivu-uutinen 2/2024.	

3. Vaikuttavien ehkäisevän päihdetyön toimenpiteiden edistäminen ja osaamisen lisääminen

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Toteutuminen (kyllä/osittain/ei)	Mahdolliset korjaustoimenpiteet
3.1 Otetaan käyttöön vaikuttavia ja hyviksi todettuja toimenpiteitä ehkäisevään päihdetyöhön	1.Kansallisen Pakka-toimintamallin työkaluja on käytössä kunnissa ja hyvinvointialueella (Esim. Pakka-info, päihdetilannekysely, kuntalaisfoorumi, ostokokeet)	Kunnat Hyvinvointialue EPT-hanke	2023–2025	Kyllä Pakka-työkaluja on ollut käytössä (kampanjat, kuntalaisfoorunit, tarjontatyöryhmä)	
	2a) Savuton kunta -toimenpiteiden kartoittaminen ja tehostaminen	2a) Kunnat	2a) 2023–2025	Toteutunut osittain Savuton kunta -toimenpiteiden tehostamisen tarvetta kunnissa edelleen. Hyvinvointialue osallistui arviointikyselyyn, mutta jatkotoimenpiteitä ei ole laajemmin vielä tehty. Yhteistyötä aloitettu Filhan kanssa.	a) Laajemmin nikotiinituotteiden huomiointi (uusi tupakkalaki) b) Kirjattu toimenpiteeksi hyte-suunnitelmaan vuosille 2025–2028.
	2b) Savuton sote -toimenpiteiden kartoittaminen ja tehostaminen	2b) Hyvinvointialue	2b) 2023–2025		
	3.Tupakka- ja nikotiinituotteiden lopettamisen tuen palvelujen kehittäminen	EHEÄ-hanke	2024–2025	Kyllä Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon lopettamisen tuen palvelu käytössä. Kuntouttavan työtoiminnan muutoksen tuen ryhmiä pilotoitu. Kehitetty lopettamisen tuen palvelua työttömien terveystarkastuksien yhteyteen (ei käytössä).	
4.Vaikuttava päihde- ja pelikasvatus kouluissa ja oppilaitoksissa - Vaikuttavien menetelmien (esim. tunnetaidot, vuorovaikutuksellisuus) käyttöönoton tukeminen	Kunnat Toisen asteen ammatilliset oppilaitokset Hyvinvointialue Järjestöt (EHYT ry, Pelituki, P-K:n Syöpäyhdistys,	2023–2025	Kyllä Kunnissa toteutettu päihde- ja pelikasvatusta. EHEÄ-hankkeessa kehittämistyö alkanut: -selvitetty päihde- ja pelikasvatuksen nykytilanne ja tarpeet		

- Eri toimijoiden roolien selkiyttäminen osana päihde- ja pelikasvatusta	Kansanterveyden keskus, Music Against Drugs) EHEÄ-hanke		-maakunnallisen päihde- ja pelikasvatusoppaan luonnos tehty -kuvattu eri toimijoiden roolia oppaassa -osallistettu kasvatus-, opetus- ja sote-alan henkilöstöä
5.Ehkäisevän päihdetyön menetelmien kehittäminen koulunuorisotyössä toisen asteen oppilaitoksissa	Joensuun Nuorisoverstas / Mission Possible 2.0-hanke	2023 (30.11. saakka)	Toimenpide ei koske vuotta 2024
6.Päihteiden ja pelaamisen puheeksiotto sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa a)Systemaattisen puheeksioton ja mini-interventioiden lisääminen EPT-hoito- ja palveluketjun mukaisesti sekä kirjaamisen kehittäminen b) Puheeksiotto osana muita palveluja ja prosesseja (esim. ikäihmisten RAI-arvioinnit)	Hyvinvointialue a) Koulu- ja opiskeluterv.huolto Oppilas- ja opiskeluhuolto Suun terveydenhuolto Ikäneuvola Työikäisten sosiaalipalvelut Äitiys- ja lastenneuvola Muiden palvelualueiden kanssa keskustelut käyttöönotosta	2023→ 2023→ 2023→ 2023→ 2023→ 2023→ 2023 2023–2025	Kyllä Ehkäisevän päihdetyön polku systemaattisessa käytössä 7 palvelualueella ja jatkosuunnitelmat uusien palvelualueiden kanssa on tehty. Puheeksiotot ja mini-interventiot lisääntyneet. EPT-kirjaamisohje on laadittu ja sitä on päivitetty. Lisäksi laadittu erillinen tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön puheeksioton, lyhytneuvonnan ja vieroituksen kirjaamisohje. Alkoholin ja tupakoinnin puheeksiotto toteutunut osana RAI-arviointeja.
7.Päihteiden ja pelaamisen puheeksiotto muualla kuin sote-palveluissa ja puheeksiotto-korttien hyödyntäminen (esim. varhaiskasvatus, nuorisopalvelut, työllisyyspalvelut, kehityskeskustelut, järjestöt)	Kunnat Järjestöt EHEÄ-hanke	2023–2025	Kyllä Koulutusta puheeksiottoon järjestetty. Ota puheeksi -kortit tuotettu (sähköinen/painettu) ja jaettu eri toimijoille.

	8. Vanhemmuuden tuen menetelmien käyttö (esim. Lapset puheeksi, Voimaperheet, Vahvuutta vanhemmuuteen)	Perhekeskus-verkosto Hyvinvointialue / neuvolat	2023–2025	Kyllä Lapset puheeksi, Voimaperheet ja Vahvuutta vanhemmuuteen -menetelmät käytössä.	
	9. Ehkäisevän päihdetyön huomioiminen osana liikunta- ja urheiluseurojen toimintaa a) Pääteettömyys osana kuntien avustuskriteerejä b) Nuuskaton urheilu -toimintamallin pilotti c) Pokalin kanssa tehtävä yhteistyö (EPT osana seura-analyysiä, uutiskirjettä, seurafoorumia, ohjaajavalmennusta)	a) Kunnat b) Josba Juniorit, P-K:n Syöpä-yhdistys c) Pokali, EPT-hanke, hyvinvointialue/EPT-asiantuntija	a)2023–2025 b) 2023 c) 2023–2025	Toteutunut osittain Pääteettömyys ei kirjattu kaikkien kuntien avustuskriteereihin EPT-yhteistyötä tehty tiiviisti Pokalin kanssa	Osassa kunnista avustuskriteerien päivitykset tulossa vuonna 2025.
	10. Poliisin ennalta estävä toiminta/Ankkurin painopisteet: -nuorten rikostorjunta, päihteiden käyttöön puuttuminen, lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen	Ennalta estävä toiminta / Minna Väistö	2023	Toimenpide ei koske vuotta 2024	
	11. MARAK-toimintamalli (Vakavan parisuhdeväkivallan ja uhrin auttamisen moniammatillinen menetelmä) - Tunnistetaan paremmin päihteiden käytön yhteys perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan	Hyvinvointialue / MARAK-työryhmä	2023–2025	Toteutunut osittain Päihteet näkyvät MARAK-toiminnassa. Ei ole vielä koottua tietoa päihteiden käytön ja väkivallan yhteyksistä, koska toimintamalli on vasta juurtunut.	Liitetään lähisuhdeväkivallan tilastointiin yhdeksi aiheeksi päihteet. MARAK-työryhmässä tarkastellaan päihteiden käytön ja väkivallan yhteyttä.
	12. Päihteitä käyttäviin äiteihin ja perheisiin kohdistuva kehittämistyö			Kyllä Hankkeen toiminnot toteutuneet:	

	<p>a) Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien kehittäminen</p> <p>b)Päihteitä käyttävien äitien palvelujen turvaaminen Siun sotessa (hoito- ja palveluketjutyö, puolison vastaanotto äitiysneuvolassa -pilotti, kahden lähetteen malli ja monialainen tiimi -pilotti)</p>	<p>Hyvinvointialue / Vauras-hanke</p> <p>Hyvinvointialue / Suojaa 2.0 -hanke</p>	<p>2023</p> <p>2024</p>	<p>-työohjeiden päivitys</p> <p>- kahden lähetteen mallin sekä uusien HAL-lähetekriteerien käyttöönotto</p> <p>-HAL-tiimin pilotointi ja vakiinnuttaminen</p> <p>-Päihteet raskausaikana ja vauvaperheessä -hoito- ja palveluketju</p> <p>-toisen vanhemman päihteiden käytön kartoittamisen tehostaminen äitiysneuvolassa</p>	
	<p>13. Polku-työparimallin käyttöönotto: konsultaatituki ja työparimallitoiminta koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ja päihdepalvelujen välillä</p>	<p>Hyvinvointialue / koulu- ja opiskeluterveydenhuolto & mielenterveys- ja päihdepalvelut</p>	<p>2023–2025</p>	<p>Kyllä</p> <p>Malli on käytössä.</p>	
	<p>14. Päihteitä käyttävien matalan kynnyksen palvelukeskuksen (mm. ajanvaraukseton vastaanotto) jatkosuunnittelu ja siihen liittyvä päätöksenteko</p>	<p>Hyvinvointialue / mielenterveys- ja päihdepalvelut Joensuun kaupunki</p>	<p>2023</p>	<p>Toimenpide ei koske vuotta 2024.</p>	
	<p>15. Järjestöjen toimintaan liittyvät tapahtumat</p> <p>a) Nikotiinittomuusoppitunnit 5.luokkalaisille (Joensuu & Kontiolahdi)</p> <p>b) Tapahtumat Riverian opiskelijoille</p> <p>c) Terveitä aamuja -tapahtumat (2/vuosi) Onttolan varuskunnassa ja nikotiinituotteiden lopettamisen pienryhmän pilotointi</p>	<p>a) P-K:n syöpäyhdistys, Hyvinvointialue</p> <p>b) EPT-työryhmä / P-K:n kansanterveyden keskus</p> <p>c) EPT-työryhmä /P-K:n kansanterveyden keskus</p> <p>d) EPT-työryhmä /P-K:n kansanterveyden keskus)</p>	<p>a) 2023–2025</p> <p>b)2023–2025</p> <p>c) 2023–2025</p> <p>d) 2023-2024</p>	<p>Kyllä</p> <p>Nikotiinittomuusoppitunteja järjestetty (yht. 293 osallistujaa)</p> <p>Tapahtumia järjestetty Riverian opiskelijoille ja korkeakouluopiskelijoille, Onttolan varusmiespalvelusta suorittaville sekä ikäihmisille.</p>	

	<p>d) Korkeakouluopiskelijoille suunnatut Pop Up-tapahtumat</p> <p>e) Ikäihmisille suunnatut tapahtumat kunnissa (esim. Ilmiökahvila) ja koko alueella (Ikäihmisten terveyspäivä)</p>	<p>e) Kunnat, EPT-hanke & EHYT Pokali & Hyvinvointialue</p>	<p>e) 2023-2025</p>		
<p>3.2 Eri alojen ammattilaiset hyödyntävät tarjolla olevia ehkäisevän päihdetyön työkaluja ja koulutuksia oman työnsä tueksi.</p>	<p>1. Koulutukset kunnissa työskenteleville</p> <p>a) EPT-hankkeen järjestämät koulutukset</p> <p>b) Valtakunnallisista koulutuksista tiedottaminen</p>	<p>a) EPT-hanke</p> <p>b) Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija</p> <p>Kunnat / EPT-yhdyshenkilö</p>	<p>a) 2023</p> <p>b) 2024–2025</p>	<p>Kyllä</p> <p>Koulutuksia on järjestetty EHEÄ-hankkeen toimesta kuntien ammattilaisille ja sote-ammattilaisille.</p> <p>Valtakunnallisista koulutuksista on tiedotettu.</p>	
	<p>2. Koulutukset sote-ammattilaisille</p> <p>a) EPT-hoito- ja palveluketjun käyttöönottokoulutukset</p> <p>b) EPT-hankkeen järjestämät muut koulutukset</p> <p>c) Miepä kuuluu kaikille - koulutukset hyvinvointialueen työntekijöille</p> <p>d) Valtakunnallisista koulutuksista tiedottaminen</p>	<p>a) EPT-hanke</p> <p>b) EPT-hanke</p> <p>c) Hyvinvointialue/mielen-terveys- ja päihdepalvelut</p> <p>d) Hyvinvointialue/EPT-asiantuntija</p>	<p>a)2023</p> <p>b)2023</p> <p>c)2023–2025</p> <p>d) 2023–2025</p>		
	<p>3. Koulutukset järjestö- ja seurakuntatoimijoille</p> <p>a) EPT-hankkeen järjestämät koulutukset</p> <p>b) Valtakunnallisista koulutuksista tiedottaminen</p>	<p>a) EPT-hanke</p> <p>b) EPT-hanke, Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija</p>	<p>a)2023</p> <p>b)2023–2025</p>		

4. Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen ehkäisevässä päihdetyössä

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Toteutuminen (kyllä/osittain/ei)	Mahdolliset korjaustoimenpiteet
Asukkailla on mahdollisuus osallistua ehkäisevän päihdetyön toimien suunnitteluun ja toteutukseen	Päihdetilannekyselyn toteuttaminen asukkaille, huomioiden haavoittuvassa asemassa olevat (sähköinen + paperinen kysely)	EPT-hanke Hyvinvointialue / EPT- asiantuntija Karelia AMK-opiskelijat	Syksy 2023	Toimenpide ei koske vuotta 2024	
	Kuntalaisfoorumit (esim. osana järjestöiltä, vanhempainilta, koululaisfoorumi)	Kunnat / EPT- yhdyshenkilö	2023–2025	Kyllä Kuntalaisfoorumeja järjestetty kunnissa, esim. urheiluseurailta, huoltajailta, koululaistapahtumat.	
	Ehkäisevän päihdetyön teeman käsittely järjestöyhteistyöryhmissä ja järjestöfoorumeissa (esim. JANE, paikallisJANE)	Kunnat / EPT- yhdyshenkilö Hyvinvointialue / EPT- asiantuntija	2023–2025	Ei EPT-aiheita ei käsitelty JANE:ssa tai paikallisJANE:ssa vuonna 2024.	Sovittu Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen kanssa JANE-vierailusta vuonna 2025.
	Kuntien ja hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten sekä asiakasraatien kuuleminen tarvittaessa	Kunnat / EPT- yhdyshenkilö Hyvinvointialue / EPT- asiantuntija	2023–2025	Toteutunut osittain Hyvinvointialueella kuultu nuorisovaltuustoa ja vanhusneuvostoa viestinnän suunnittelussa. Osassa kunnista käsitelty EPT-asioita vaikuttamistoimielimissä.	Kannustetaan kuntia huomioimaan vaikuttamistoimielimet EPT-toimien suunnittelussa.
	EPT-asukasosallisuuden lisääminen sote-asemien OLKA-toiminnan kautta	Hyvinvointialue P-K:n Sosiaaliturvayhdistys	2025	Toimenpide ei koske vuotta 2024	
	Selvitetään lupalausntomenettelyn käyttöönottoa Pohjois-Karjalassa	EPT-hanke Kunnat / EPT- yhdyshenkilö Hyvinvointialue / EPT- asiantuntija AVI, Valvira	2023	Toimenpide ei koske vuotta 2024	

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

